Οι λαϊκοί στο διήγημα του Τσέχωφ: ''Ο Φοιτητής'' (Ιερομόναχος Λεόντιος Κοζλώφ)

Categories : ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Date : 1 Νοεμβρίου, 2006

Τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ ἀχώριστα μέρη: τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαό, τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατ' ἐξοχὴν ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωση νὰ κηρύττει καὶ νὰ ὁδηγεῖ τοὺς χριστιανοὺς πρὸς τὸν Θεό. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείει, ὅταν δὲν ὑπάρχει κοντὰ ἕνας καλὸς ἱερέας ἢ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρέμβει κάποιος ἱερωμένος, οἱ θεολογικὰ καὶ πνευματικὰ προχωρημένοι λαϊκοὶ νὰ διδάσκουν καὶ νὰ συμβάλλουν στὴν προσέγγιση τῶν ἄλλων μὲ τὸν Θεό. Καὶ ἀφοῦ ὅλοι μας, καὶ κληρικοί, καὶ λαϊκοί, ἔχουμε ἕνα σκοπό, πρέπει νὰ συνεργαζόμαστε ὅλοι μαζὶ μὲ ἀγάπη, ἡ ὁποία «πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει...» (Α΄ Κορ. ιγ΄, 7).

Θὰ ἤθελα νά σᾶς μεταφέρω ἕνα μικρό, ἀλλὰ πολὺ περιεκτικὸ διήγημα τοῦ Ἀντωνίου Τσέχωφ - ἑνὸς μεγάλου Ρώσσου συγγραφέως, ποὺ ἔζησε τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Ὀνομάζεται «Ὁ Φοιτητής». Δὲν ξέρω ἐὰν ὑπῆρχε ποτὲ κάποια νεοελληνικὴ μετάφραση αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ τὸ μετέφρασα καὶ ἐγώ. Ὁ Ρῶσσος διανοούμενος καὶ θεολόγος πρωθιερέας Σέργιος Μπουλγάκωφ ἔλεγε, γι' αὐτὸ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Τσέχωφ, ὅτι «εἶναι ἕνα πολυτιμότατο μαργαριτάρι, ποὺ σὲ τρεῖς σελίδες ἐμπεριέχει ἀπέραντα νοήματα». Καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ἀγαποῦσε αὐτὸ τὸ διήγημα καὶ τὸ θεωροῦσε καλύτερο ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μεγάλα ἔργα του. Ὅπως μνημονεύει ἕνας ἄλλος γνωστὸς Ρῶσσος λόγιος, συγγραφεὺς καὶ ποιητής, ὁ Ἰ. Ἀ. Μπούνιν, ὅταν κατηγοροῦσαν τὸν Τσέχωφ γιὰ πεσσιμισμό, ἐκεῖνος ἔλεγε: «Τί πεσσιμιστὴς εἶμαι ἐγώ; Ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα μου τὸ πιὸ ἀγαπημένο εἶναι τὸ διήγημα "Ὁ Φοιτητής"...». Λοιπόν, θά παρουσιάσω τὴν μετάφραση καὶ μετὰ θὰ κάνω λίγες παρατηρήσεις.

«Ὁ καιρὸς στὴν ἀρχὴ ἦταν καλός, ἥσυχος. Φώναζαν κότσυφες καί, γειτονικὰ στοὺς βάλτους, κάτι ζωντανὸ παραπονεμένα βούϊζε, λὲς καὶ φύσαγε στὸ ἄδειο μπουκάλι. Πέταξε μιὰ μπεκάτσα καὶ ἀκούστηκε πρὸς αὐτὴν πυροβολισμὸς μέσα στὸν φθινοπωρινὸ ἀέρα, ἐκρηκτικὰ καὶ χαρούμενα. Ἀλλὰ ὅταν στὸ δάσος σκοτείνιασε, ἀναπάντεχα φύσηξε ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ κρύος, διαπεραστικὸς ἀέρας· ὅλα σίγησαν. Στὶς λακκοῦβες ἐμφανίσθηκαν βελόνια ἀπὸ πάγο, καὶ στὸ δάσος ὅλα φαίνονταν ἄβολα, ἀθόρυβα καὶ νεκρά. Ἄρχισε νὰ μυρίζει χειμώνα.

Ὁ Ἰβὰν Βελικοπόλσκι, φοιτητὴς τῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας, υἱὸς τοῦ νεωκόρου, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὶς σπουδές του στὸ σπίτι, περπατοῦσε ὅλην τὴν ὥρα στὸ δρομάκι μέσα στὸ λιβάδι, ποὺ πλημμύριζε κάθε χρόνο.

Τοῦ εἶχαν ξεπαγιάσει τὰ δάχτυλα καὶ τὸ πρόσωπό του εἶχε κοκκινίσει ἀπὸ τὸν ἀέρα. Τοῦ φαινόταν, ὅτι αὐτὴ ἡ ξαφνικὴ ψύχρα χάλασε σὲ ὅλα τὴν τάξη καὶ τὴν ὁμόνοια· ὅτι τὴν ἴδια τὴν φύση τὴν εἶχε πιάσει φόβος, καὶ γι’ αὐτὸ τὰ βραδινὰ σκοτάδια πύκνωσαν πιὸ γρήγορα, ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε. Γύρω του ἦταν ἠρεμία καὶ κάπως ἰδιαιτέρως σκοτεινά. Μόνο στοὺς κήπους τῶν χηρῶν, κοντὰ στὸν ποταμό, ἔφεγγε μιὰ φωτιά· ὁλόγυρα δέ, καὶ ἐκεῖ ποὺ ἦταν τὸ χωριό, τέσσερα περίπου βέρστια (1) μακριά, ὅλα πνίγονταν ἐντελῶς στὸ κρύο βραδινὸ σκοτάδι. Ὁ φοιτητὴς θυμήθηκε πώς, ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἡ μητέρα του, ποὺ καθόταν ξυπόλυτη στὸ πάτωμα τοῦ προθαλάμου, καθάριζε τὸ σαμοβάρι (2), καὶ ὁ πατέρας του ἦταν ξαπλωμένος ἐπάνω στὴν θερμάστρα (3) καὶ ἔβηχε. Τότε ἔτυχε νὰ εἶναι Μεγάλη Παρασκευή, γι’ αὐτὸ στὸ σπίτι δὲν ἔβραζαν τίποτε, καὶ πεινοῦσε βασανιστικά. Καὶ τώρα, ζαρώνοντας ἀπὸ τὸ κρύο, ὁ φοιτητὴς σκεφτόταν ὅτι ὁ ἴδιος ἀέρας φύσαγε καὶ ἐπὶ Ρούρικ (4), καὶ ἐπὶ Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ (5), καὶ ἐπὶ Πέτρου (6), καὶ ὅτι ὑπῆρχε καὶ τότε ἡ ἴδια φοβερὴ φτώχεια, ἡ πείνα, οἱ ἴδιες τρύπιες ἀχυροσκεπές, ἡ ἀμάθεια, ὁ καημός, ἡ ἴδια ἐρημιὰ γύρω, τὸ σκοτάδι, τὸ αἴσθημα πιέσεως – ὅλη αὐτὴ ἡ φρίκη ἦταν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε· καὶ ἂν περάσουν ἀκόμη χίλια χρόνια, ἡ ζωὴ δὲν θὰ εἶναι καλύτερη. Καὶ δὲν ἤθελε νὰ πάει στὸ σπίτι του.

Οἱ κῆποι ὀνομάζονταν “τῶν χηρῶν”, γιατί τοὺς συντηροῦσαν δυὸ χῆρες, μάνα καὶ κόρη. Ἡ φωτιὰ ἔκαιγε ζεστά, τρίζοντας, φωτίζοντας μακριὰ γύρω της τὸ ὀργωμένο χῶμα. Ἡ χήρα Βασίλισσα, ψηλή, παχουλὴ γριά, μὲ ἀνδρικὸ κοντογούνι, στεκόταν δίπλα καὶ συλλογιζόμενη κοίταζε τὴν φωτιά. Ἡ κόρη της Λουκέρια, μικρή, βλογιοκομμένη (7), μὲ χαζούλικο πρόσωπο, καθόταν χάμω καὶ ἔπλενε τὸν λέβητα καὶ τὰ κουτάλια. Προφανῶς, μόλις εἶχαν δειπνήσει. Ἀκούγονταν ἀνδρικὲς φωνές, καθὼς οἱ ντόπιοι ἐργάτες πότιζαν τὰ ἄλογα.

– Νά, καὶ ὁ χειμώνας σᾶς γύρισε πίσω, εἶπε ὁ φοιτητὴς πλησιάζοντας τὴν φωτιά. Χαίρετε!

Ἡ Βασίλισσα σάστισε, ἀλλ’ ἀμέσως τὸν γνώρισε καὶ χαμογέλασε φιλοφρονητικά.

– Δὲν σὲ γνώρισα, ὁ Θεὸς μαζί σου, εἶπε. Θὰ γίνεις πλούσιος.

Μίλησαν. Ἡ Βασίλισσα ἦταν γυναίκα πεπειραμένη, ποὺ ὑπηρετοῦσε κάποτε στοὺς κυρίους σὰν τροφὸς καὶ μετὰ σὰν γκουβερνάντα (8), καὶ τὸ πρόσωπό της πάντα ἄφηνε ἕνα ἀπαλό, σεμνοπρεπὲς χαμόγελο. Ὅμως ἡ κόρη της, χωριάτισσα, βασανισμένη ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, μόνο σκαρδάμυσσε (9), στὸν φοιτητὴ καὶ σιωποῦσε, μὲ μιὰ ἔκφραση παράξενη, σὰν κωφάλαλη.

– Ἔτσι ἀκριβῶς τὴν κρύα ἐκείνη νύχτα ζεσταινόταν δίπλα στὴν φωτιὰ καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, εἶπε ὁ φοιτητής, τεντώνοντας τὰ χέρια του πρὸς τὴν φωτιά. Ἑπομένως καὶ τότε ἔκανε κρύο. Ἄχ, τί φοβερὴ νύχτα ἦταν τότε, γιαγιά! Ἐξαιρετικὰ

ἄχαρη, ἐκτενὴς νύχτα!

Κοίταξε γύρω του στὸ σκοτάδι, σπασμωδικὰ κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ ρώτησε:

– Προφανῶς, ἔχεις πάει στὰ δώδεκα Εὐαγγέλια;

– Ναί, ἀπάντησε ἡ Βασίλισσα.

– Ἂν θυμᾶσαι, στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Πέτρος εἶπε στὸν Ἰησοῦ: “Μαζί Σου εἶμαι ἕτοιμος νὰ πάω καὶ στὴν φυλακή, καὶ στὸν θάνατο”. Καὶ ὁ Κύριος εἶπε σ’ αὐτὸν: “Σοῦ λέω, Πέτρε, ὅτι σήμερα πρὶν λαλήσει ὁ ἀλέκτωρ, δηλαδὴ ὁ πετεινός, τρὶς θὰ μὲ ἀπαρνηθεῖς”. Μετὰ τὸν Δεῖπνο ὁ Ἰησοῦς θανάσιμα θλιβόταν στὸν κῆπο, καὶ ὁ δυστυχὴς Πέτρος καταπονήθηκε ψυχικά, ἐξασθένησε, τὰ βλέφαρά του βάρυναν, καὶ μὲ τίποτε δὲ μποροῦσε νὰ καταπολεμήσει τὸν ὕπνο. Κοιμήθηκε. Ἔπειτα, ὅπως ἄκουσες, ὁ Ἰούδας τὴν ἴδια νύχτα φίλησε τὸν Ἰησοῦ καὶ Τὸν παρέδωσε στοὺς βασανιστές Του. Τὸν ὁδήγησαν δεμένο στὸν Ἀρχιερέα καὶ Τὸν ἐχτύπησαν, καὶ ὁ Πέτρος, ἐξαντλημένος, ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὴν θλίψη καὶ τὴν ἀνησυχία, –τὸ καταλαβαίνεις– ἄϋπνος, προαισθανόμενος ὅτι σὲ λίγο θὰ συμβεῖ στὴν γῆ κάτι τρομερό, Τὸν ἀκολούθησε... Τὸν ἀγαποῦσε μὲ λαχτάρα, μὲ πάθος, καὶ τώρα ἔβλεπε ἀπὸ μακριὰ πὼς Τὸν χτυποῦσαν...

Ἡ Λουκέρια ἄφησε τὰ κουτάλια καὶ κάρφωσε ἕνα ἀπλανὲς βλέμμα στὸν φοιτητή.

– Ἦλθαν στὸν Ἀρχιερέα, συνέχισε ἐκεῖνος, ἄρχισαν νὰ ἀνακρίνουν τὸν Ἰησοῦ, καὶ οἱ ὑπηρέτες ἐν τῷ μεταξὺ ἄναψαν φωτιά, γιατί ἔκανε κρύο καὶ ἤθελαν νὰ ζεσταθοῦν. Μαζὶ μὲ αὐτούς, δίπλα στὴν φωτιά, στεκόταν καὶ ζεσταινόταν καὶ ὁ Πέτρος, ὅπως κι ἐγὼ τώρα. Μιὰ γυναίκα, τότε, τὸν εἶδε καὶ εἶπε: “Καὶ αὐτὸς ἦταν μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ”. Δηλαδὴ καὶ αὐτόν, σὰν νὰ λέει, νὰ τὸν ἀνακρίνετε. Καὶ ὅλοι οἱ ὑπηρέτες, ποὺ ἦσαν κοντὰ στὴν φωτιά, ὅπως φαίνεται, τὸν κοίταξαν ὕποπτα καὶ αὐστηρά, γιατί αὐτὸς ταράχθηκε καὶ εἶπε: “Δὲν Τὸν ξέρω αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο”. Καὶ λίγο μετὰ πάλι κάποιος ἀναγνώρισε στὸ πρόσωπό του ἕναν ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἶπε: “Καὶ σὺ εἶσαι ἕνας ἀπὸ αὐτούς”. Ἀλλ’ αὐτὸς πάλι ἀρνήθηκε. Καὶ τὴν τρίτη φορὰ κάποιος ἀπευθύνθηκε σ’ αὐτόν: “Μά, δὲν σὲ εἶδα σήμερα στὸν κῆπο μαζὶ μὲ Ἐκεῖνον;”. Ἀρνήθηκε καὶ τὴν τρίτη φορά. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ἀμέσως ἐλάλησε ὁ κόκορας, καὶ ὁ Πέτρος ἔρριξε ἕνα βλέμμα στὸν Ἰησοῦ καὶ θυμήθηκε τὰ λόγια, ποὺ τοῦ εἶπε Ἐκεῖνος στὸν Δεῖπνο... Θυμήθηκε, συνῆλθε, πῆγε ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλὴ καὶ πικρὰ-πικρὰ ἔκλαψε. Στὸ Εὐαγγέλιο λέγεται: “Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς”. Φαντάζομαι: ἥσυχος-ἥσυχος, σκοτεινὸς-σκοτεινὸς κῆπος, καὶ στὴν ἡσυχία μόλις ἀκούγονται βαθειὰ κλάμματα...

Ὁ φοιτητὴς ἀνάστεναξε καὶ βυθίστηκε σὲ σκέψεις. Συνεχίζοντας νὰ χαμογελάει, ἡ Βασίλισσα ξαφνικὰ ἄρχισε νὰ κλαίει· δάκρυα, μεγάλα, ἄφθονα ἔτρεξαν ἐπάνω στὰ

μάγουλά της. Καὶ σκέπασε μὲ τὸ μανίκι τὸ πρόσωπό της ἀπὸ τὴν φωτιά, σὰν νὰ ντρεπόταν τὰ δάκρυά της, ἐνῶ ἡ Λουκέρια, κοιτάζοντας ἀκίνητα πρὸς τὸν φοιτητή, κοκκίνισε, καὶ ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου της ἔγινε κατηφής, ἀγωνιώδης, σὰν στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ συγκρατοῦν μεγάλο πόνο.

Οἱ ἐργάτες ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὸν ποταμό, καὶ ἕνας ἀπὸ αὐτούς, καβάλα στὸ ἄλογο, ἦταν ἤδη κοντά, καὶ τὸ φῶς τῆς φωτιᾶς ἔτρεμε πάνω του. Ὁ φοιτητὴς εὐχήθηκε στὶς χῆρες "καλὴ νύχτα" καὶ πῆγε παρακάτω. Καὶ πάλι τὸν κύκλωσαν σκοτάδια, καὶ ἄρχισαν νὰ κρυώνουν τὰ χέρια του. Φύσαγε σκληρὸς ἀέρας. Πράγματι ἐρχόταν ὁ χειμώνας, καὶ δὲν ἔμοιαζε, ὅτι τὴν μεθεπομένη μέρα ἦταν Πάσχα.

Τώρα ὁ φοιτητὴς σκεφτόταν τὴν Βασίλισσα: ἐὰν ἔκλαψε, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅλα αὐτά, ποὺ συνέβησαν ἐκείνη τὴν φοβερὴ νύχτα μὲ τὸν Πέτρο, κάπως σχετίζονταν μὲ αὐτήν...

Ἔστρεψε τὸ κεφάλι του. Μεμονωμένη φλόγα ἥσυχα τρεμόφεγγε στὸ σκοτάδι, καὶ δίπλα της δὲν φαίνονταν πιὰ οἱ ἄνθρωποι. Ὁ φοιτητὴς πάλι σκέφτηκε ὅτι ἐὰν ἡ Βασίλισσα ἔκλαψε, καὶ ἡ κόρη της συγκινήθηκε, προφανῶς αὐτὸ ποὺ τοὺς διηγήθηκε πρὶν ἀπὸ λίγο, αὐτὸ ποὺ συνέβη δέκα ἐννέα αἰῶνες πρίν, ἔχει σχέση μὲ τὸ παρὸν –μὲ τὶς δυὸ αὐτὲς γυναῖκες– καί, πιθανόν, μὲ αὐτὸ τὸ ἐρημικὸ χωριό, μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν ἡ γριὰ ἔκλαψε, αὐτὸ ἔγινε ὄχι γιατί ὁ ἴδιος ξέρει νὰ διηγεῖται συγκλονιστικά, ἀλλὰ γιατί ὁ Πέτρος τῆς εἶναι οἰκεῖος, καὶ γιατί μὲ ὅλο τὸ εἶναι της ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὸ ποὺ συνέβαινε στὴν ψυχὴ τοῦ Πέτρου.

Καὶ ξαφνικὰ ἡ χαρὰ ἄρχισε νὰ σκιρτᾶ στὴν ψυχή του, καὶ μάλιστα σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή, γιὰ νὰ ἀνασάνει βαθειά. Τὸ παρελθόν, συλλογιζόταν, εἶναι δεμένο μὲ τὸ παρὸν μὲ ἀδιάκοπη ἁλυσίδα γεγονότων, ποὺ προκύπτουν τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Καὶ τοῦ φαινόταν πὼς τώρα δὰ εἶδε καὶ τὶς δυὸ ἄκρες αὐτῆς τῆς ἁλυσίδας: μόλις ἄγγιξε τὴν μία, τινάχθηκε ἡ ἄλλη.

Καὶ ὅταν περνοῦσε μὲ τὸ καραβάκι στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, καὶ μετά, ὅταν κοίταζε τὸ χωριὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ πρὸς τὴν Δύση, ὅπου σὰν στενὴ λουρίδα ἔφεγγε κρύα βαθυκόκκινη ἡ αὐγή, σκεφτόταν ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὀμορφιά, ποὺ κατεύθυναν τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖ, στὸν κῆπο καὶ στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀρχιερέα, συνεχίζονταν ἀδιάκοπα μέχρι καὶ σήμερα, καί, ὅπως φαίνεται, πάντα ἀποτελοῦσαν κάτι βασικὸ στὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καί, γενικά, στὴν γῆ. Καὶ ἕνα αἴσθημα νεότητος, ὑγείας, δυνάμεως, –ἦταν μόλις εἴκοσι δύο χρόνων– καὶ μία ἀνέκφραστη γλυκιὰ προσδοκία εὐτυχίας, ἄγνωστης, μυστικῆς εὐτυχίας τὸν κυρίευαν σιγὰ-σιγά, καὶ ἡ ζωὴ τοῦ φαινόταν ὑπέροχη, θαυμαστὴ καὶ γεμάτη ὑψηλὸ νόημα».

Ὁ π. Σέργιος Μπουλγάκωφ σωστὰ ὀνομάζει τὸν Τσέχωφ: «συγγραφέα τῆς παγκόσμιας θλίψεως», γιὰ τὶς μορφὲς δυστυχισμένων, νικημένων ἀπὸ τὸ κακὸ

ἀνθρώπων. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας σκληρὰ ὑποφέρει ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄλυτο ἐρώτημα: «Γιατί ὁ ἄνθρωπος εἶναι τόσο ἀδύναμος μπροστὰ στὸ κακὸ καὶ τὴν θλίψη;». Ἐδῶ, ὅμως, φανερώνεται ἡ πίστη τοῦ Τσέχωφ στὸν θρίαμβο τοῦ καλοῦ, ἀποκαλύπτεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἡ πραγματικὴ ζωή του, τὸ γνήσιο πρόσωπό του κρύβεται πιὸ βαθειά, ριζώνεται στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία.

Σὲ αὐτὸ τὸ διήγημα περιγράφονται δυὸ κατηγορίες λαϊκῶν. Οἱ θλιμμένες γυναῖκες ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἁπλὸ κόσμο, τοὺς χωρικούς, οἱ ὁποῖοι, παρ’ ὅλη τὴν ἀμάθειά τους, παρ’ ὅλες τὶς δουλειὲς καὶ τὶς θλίψεις τους, δὲν εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Κύριο, καὶ μὲ τὶς καρδιές τους αἰσθάνονται τὴν χάρη καὶ τὴν ἀλήθεια. Ὁ φοιτητὴς τῆς Ἀκαδημίας (10) Ἰβάν, ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη κληρικός, ἀντιπροσωπεύει τοὺς θεολόγους, αὐτοὺς ποὺ ἔχουν περισσότερες γνώσεις καὶ ἀνάλογη εὐθύνη γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάρτιση τῶν μικρῶν ἀδελφῶν τους. Καὶ ὁ συγγραφέας ἀνήκει σὲ μιὰ ξεχωριστὴ τρίτη κατηγορία, τῆς δημιουργικῆς διανοήσεως, ὁ ρόλος τῆς ὁποίας εἶναι νὰ ἀναλύει τὴν ὑπόθεση τῆς πίστεως, νὰ βλέπει πῶς πραγματοποιεῖται αὐτὴ μέσα στὴν ζωή, καὶ νὰ ἐλέγχει τὸ κακό.

Αὐτὲς οἱ διάφορες κατηγορίες ἔχουν τὰ πλεονεκτήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ μειονεκτήματά τους, καὶ γι’ αὐτὸ χρειάζονται ἀλληλοσυμπλήρωση. Ἡ πρώτη, παραδείγματος χάριν, ἔχει πίστη, ἀλλὰ θέλει διδάσκαλο. Ἡ δεύτερη εἶναι ἱκανὴ γιὰ τὴν διακονία τοῦ λόγου, ἀλλὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δείγματα τῆς ἐμπράκτου πίστεως, ποὺ ἐμπνέουν τὸν θεολόγο. Θεολόγοι καὶ διανοούμενοι ἔχουν τὶς γνώσεις, ἀλλὰ συνήθως ἡ πίστη τους εἶναι ἀδύναμη καὶ χρειάζεται ἐνίσχυση. Καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς κατηγορίες τῶν λαϊκῶν, ὅλους αὐτούς, ποὺ ὑποφέρουν ψυχικὰ ἢ σωματικά, τοὺς παρηγορεῖ, ἐμπνέει καὶ ἑνώνει, στὴν φορά τους πρὸς τὸν Χριστό, ἡ ἑνιαία χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ φοιτητής, ποὺ καὶ αὐτὸν στενοχωρεῖ ἡ σκληρὴ πραγματικότητα τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία συμβολίζεται στὸ διήγημα μὲ τὴν ψύχρα καὶ τὸ σκοτάδι, στρέφεται στὸν Χριστό. Κάνει, ἀφοῦ ξέρει περισσότερα, μία ἁπλὴ ἀνάμνηση τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, μοιράζεται τὶς γνώσεις καὶ τὶς σκέψεις του, καί, ἀπροσδόκητα γι’ αὐτόν, ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ φέρνει κατάνυξη, συγκινεῖ τὶς γυναῖκες, καὶ ἀναγεννᾶ τὸν ἴδιο τὸν Ἰβάν, θερμαίνοντας τὴν καρδιά του καὶ διώχνοντας μακριά του τὴν ἀπελπισία.

Αὐτὴ τὴν μεταβολή, αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μεταμορφώσεως προξενεῖ ἡ ζωντανὴ πίστη τοῦ λαοῦ, ἡ πίστη, μὲ τὴν ὁποία πάντοτε ἦταν πλούσιος ὁ Ρωσσικὸς λαός, καὶ τὴν ὁποία εὔκολα μπορεῖ νὰ ἀφυπνήσουν ἀκόμη καὶ τὰ ταπεινὰ λόγια ἑνὸς μὴ κληρικοῦ. Γι’ αὐτὸ καὶ ἀγαπάει τόσο πολὺ αὐτὸ τὸ διήγημα ὁ Τσέχωφ, ἀφοῦ ἐδῶ περιέχεται ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, ποὺ τὸν βασάνιζε. Ἡ ἁπλὴ πίστη τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ γιατρεύει τὸν δικό του πόνο γιὰ τὴν πατρίδα. Σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ μικρά του διηγήματα γράφει: «Ἐγὼ ἔτσι τὸ καταλαβαίνω: ἡ πίστη εἶναι μία ἱκανότητα τοῦ πνεύματος. Εἶναι σὰν ἕνα ταλέντο· πρέπει νὰ γεννηθεῖ κανεὶς μὲ αὐτήν. Ἀπὸ ὅσο μπορῶ νὰ κρίνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶδα στὴν ζωή μου ... αὐτὴ ἡ

ἱκανότητα εἶναι ἔμφυτη στοὺς Ρώσσους σὲ μεγαλύτερο βαθμό...».

Ἔτσι εὔγλωττα μέσα ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Τσέχωφ ἀντικατοπτρίζεται ἡ εἰκόνα, πού μᾶς παραδίδει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στὴν ἐπιστολή του πρὸς Κορινθίους, γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ, ὅπου ὅλα τὰ μέλη, κλῆρος καὶ λαός, συνυπάρχουν ἁρμονικὰ καὶ ἀλληλοσυμπληρώνονται ἐπιτελώντας, σύμφωνα μὲ τὰ χαρίσματα ποὺ δίνει στὸν καθένα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐξ ἴσου σημαντικὲς καὶ ζωτικὲς γιὰ ὅλο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας λειτουργίες...

Ἱερομόναχος Λεόντιος Κοζλώφ,

Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σεργίου, Μόσχα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1) 1 βέρτσι =1,067 χιλιόμετρο.

(2) Σαμοβάρι: μετάλλινο σκεῦος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔβραζαν νερὸ γιὰ τὴν παρασκευὴ τεΐου (τσαγιοῦ).

(3) Στὰ ρωσσικὰ ἀγροτικὰ σπίτια ἡ θερμάστρα ἦταν μία ἀπαραίτητη κατασκευὴ ἀπὸ τοῦβλα, ἡ ὁποία διατηρεῖτο πάντοτε ζεστή. Τὸν χειμῶνα, ἰδίως, οἱ χωρικοὶ τοποθετοῦσαν τὸ κρεβάτι τους ἐπάνω σὲ αὐτήν, ἐνῶ οἱ ἡλικιωμένοι ἢ οἱ ἄρρωστοι παρέμεναν ὅλην τὴν ἡμέρα ἐπάνω σὲ αὐτήν.

(4) Ρούρικ: ὁ ἱδρυτὴς τῆς ρωσσικῆς μοναρχίας (862-879 μ.Χ.).

(5) Ἰβὰν Δ΄ ὁ Τρομερὸς: τσάρος τῆς Ρωσσίας (1545-84).

(6) Πέτρος Α΄ ὁ Μέγας: πρῶτος αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας (1689-1725).

(7) Βλογιοκομμένος: αὐτὸς πού, ἐξ αἰτίας τῆς νόσου εὐλογίας, φέρει ἰδίως στὸ πρόσωπό του οὐλές.

(8) Γκουβερνάντα: ἰδιωτικὴ νηπιαγωγός.

(9) Σκαρδαμύσσω: ἀνοιγοκλείνω τὰ μάτια.

(10) Δὲν ἀποκλείεται νὰ πρόκειται γιὰ τὴν Ἀκαδημία τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Σεργίου, κοντὰ στὴν Μόσχα.

(Πηγή: Περιοδικό "ΘΕΟΔΡΟΜΙΑ", Απρ. - Ιούν. 2006)